

Naujienų Antroji Dalis

NR. 490

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XV METAI

A. KELMUTIS

Mūsų žurnalistų sąjungos sukaktis

Kai kuriuose laikraščiuose buvo pažymėta, kad Čikagoje š. m. spalio 3 d. buvo šaukiamas lietuvių žurnalistų suvažiavimas atžymėti 30 metų žurnalistų Sąjungos sukaktį. Mat, 1929 metais žurnalistų iniciatorių grupė buvo nutarusi, jog anksčiau įsteigtoji "Lietuvių rašytojų ir žurnalistų sąjunga" turinti būti pakeista ir pavadinta "Lietuvos žurnalistų Sąjunga". Taigi, žurnalistų sąjungos įsteigimo metai, kaip atrodo iš tų aprašymų, laikomi 1929 metais.

Tąja proga noriu čia trumpai papasakoti, kaip mūsų žurnalistai ėmė organizuotis, nes tuose darbuose ir man pačiam teko dalyvauti. Bet pačių žurnalistų susiorganizavimo datą aš laikyčiau keliais metais ankstyvesnę, būtent 1921 metus. Jei kas laiko tik 1929 metus ir dabar nori atžymėti 30 metų sukaktį arba jubiliejų, tad ir tokį mūsų iniciatorių darbą galima tik pagirti ir palinkėti jiems, kad gražiai pasisektų mūsų žurnalistus sugretinti į tas gretas, kuriose galima būtų sklandžiai dirbti neatsizvelgiant į tai, kas kokią pažūrą turi į taip sakant, visokius dalykus.

Pirmas klausimas: kas paragino mūsų žurnalistus bei rašytojus sudaryti tokią sąjungą? Būtent 1921 metais gegužės mėnesio pradžioje buvo iš Latvijos atnešta Lietuvos užsienio reikalų ministerijai, kad Latvijos žurnalistų sąjungos delegatai pageidauja apsilankyti Lietuvoje ir užmegsti ryšius su lietuvišiais žurnalistais. Taigi Latvijoje panaši sąjunga jau buvo įsikūrusi. Kad viskas eitų sklandžiau tuojau kilo mintis, kad ir lietuviai turi turėti panašią sąjungą, kuri galėtų pakviesti į Lietuvą tuos latvius žurnalistus. Tokia mintimi labiausiai susirūpino kan. J. Tumas-Vaižgantas, kuris ir sukviestė 1921 m. gegužės 11 d. į pasitarimą plunksnos darbuotojus. Į šį pasitarimą buvo atvykę: 1) A. Busilas, 2) dr. E. Draugelis, 3) B. Damskis, 4) A. Klimas, 5) J. Kriščiūnas, 6) J. Laurinaitis, 7) J. Pajaujis, 8) B. Sruoga, 9) kan. J. Tumas, 10) A. Voldemaras, 11) A. Žukauskas-Vienuoelis. Šiame pasitarime kan. J. Tumas-Vaižgantas pranešė, jog reikia skubiai suorganizuoti "Lietuvių rašytojų ir žurnalistų sąjungą", ir šios sąjungos vardu tuojau pakviesti į Kauną konferuoti latvius žurnalistus. Sąjungos reikiamus įstatus pats J. Tumas pasisakė surašysiąs. To-

kiam sumanymui visi gražiai pritarė. Taigi jau tada, ypač latviams jau atrodė, kad lietuviai žurnalistai bei rašytojai savo sąjungą jau turi. Ir šita sąjunga, nors dar nebuvo atitinkamoje įstaigoje įregistruota, pradėjo guvuoti. Ir latviai žurnalistai buvo tuojau pakviesti. Visokios išlaidos, surištos su latvių žurnalistų priėmimu, buvo tada pažadėtos atlyginti Užsienio Reikalų Ministerijos. Taigi viskas imta sklandžiai tvarkyti.

Dabar negaliu tiksliai atsiminti tos datos, kada tie latviai atvyko. Bet, rodos, po kokių keturių ar penkių savaičių. Ir latviams ir mums buvo labai malonu aptarti visokius reikalus. Mums tada jau ėmė rodytis, kad mes jau arčiau pažįstame visą Latviją, o latviams toks susiartinimas taip pat praplėtė žinias apie Lietuvą. Ir viskas vėliau, kai pasibaigė mūsų toji konferencija, galima buvo pastebėti latvių spaudoj gana teisingų aprašymų apie Lietuvos visą gyvenimą.

Konferencijos metu buvo daromos ekskursijos laivais Nemunu ir taip pat lėktuvais po visą Lietuvą. Daugumas tuo metu tik pirmą kartą savo gyvenime laktė lėktuvu po įvairias Lietuvos vietas. Tam reikalui buvo paruošta keliolika lėktuvų; vienuose buvo priimami po vieną žmogų, kituose, po du ar tris, žiūrint į tai, kokios rūšies buvo lėktuvas. Man teko atsistėti į tokį lėktuvą, kur, be lakūno, galėjo dar atsistėti trys ar keturi žmonės. Bet buvome tik trys: aš, A. Žukauskas-Vienuoelis ir dar latvis (kurio pavardę jau esu pamiršęs). Visi mes trys buvome pirmą kartą savo gyvenime atsistėdę į lėktuvą. Ir aplakstėme, galima sakyti, beveik visą Lietuvą. Ties kiekvienu miestu lakūnas pasukdavo lėktuvą taip, kad padarytume ratą.

Bet kai lėktuvas smarkiai sukdamosi, tad jis, žinoma, ir savo sparnus smarkiai į šoną pasukdavo, ir mums tada atrodė, kad dangus beveik apačioj vienam šone buvo, o pati žemė lyg kitame šone. Aš pastebėjau, kad A. Žukauskas-Vienuoelis kažko prisibijo. Ir kai aš jam juokais pasakiau: "Dabar dangus ne viršuj, bet beveik šone, o gal greitai bus taip, kad dangus bus visai apačioj, o žemė viršuj, ir tada gal galėsime tiesiog į dangų laimingai nulėkti", A. Žukauskas-Vienuoelis priglaudė man

(Tęsinys 3-me psl.)

ADOMAS P. JASAS

PASKUTINIAJAME TEISME

— Gaila! —

*Ir jums, kurie ten toliau iš kairės,
dangaus žirandėliai nežėrės:
sub specie aeternitatis*

esate kalti,

*nes dar prieš mano kančią mirusioj genty
jūs patys —*

*dar nedygusio sodo obuoliai sugedę —
brendote kerštui, ne mylėti:
auginate mano kryžiui sunkų medį,
vainikui — dygųjį erškėtį. —*

Vieni jau gimėte

per aukso prekymetį,

kiti — kai visokio kraujo vėliavos pleveno,

kai tironai mokė žmogžudystės meno,

ir jūsų širdys, nuo manųjų evangelijų atsiskyrusios,

klajojo auksinio smėlio tyruose,

ieškodamos sočiųjų tylos,

kur nejaustų nuodėmės — nereiktų atlaidų nei atgailos...

— Viešpatie,

kai Tujan — kad žengtumei į dangų —

iš numirusių kėleis,

kodėl nepalikai mums angelo,

apsivilkusio šios žemės drabuželiais?

Dienų Skeveldros

Vakar buvo Spalio 9-toji. Tai rūstusis "Memento" (atsimink)! Manau, kiekvienas, kas sava šalele sielojasi, permąstė savo pareigas Tėvynei ir josios sostinei Vilniui. Šiandie ta pačia intencija šiek-tiek specialaus (galvoti nebijantiems) priedo...

1.

V. Rastenio įgarsėjusiam rašte, tur būt, kiekvienas skaitytojas pastebėjo kelias pastarąpas Vilniaus reikalus. Geresniam įsidėmėjimui jas čia pat pakartoju:

"Atrodė neaiški Merkio politika santykiuose su politiniais veikėjais lenkais Vilniuje ir centrinių įstaigų perkėlimo į Vilnių klausimu. Vilnius visą laiką buvo laikomas Lietuvos sostine ir to įvykdymas buvo laikomas vienu iš svarbiausių Lietuvos politikos tikslų (tautininkai ypač pabrėždavo šį tikslą).

Pirma — Merkys labai atlaidžiai žiūrėjo į buvusių Lenkijos "ozonistų" (Pilsudskio — Rīdz-Smiglio partijos) veiklą. Jiems netgi buvo leidžiama leisti laikraštį "Kurjer vilenskij", kuris buvo anksčiau žinomas savo antilietuviška kryptimi. Lėšos šiam laikraščiu leisti buvo išduodamos ne tik iš Anglijos ambasados, bet iš dalies buvo paskolintos ir Lietuvos banko, vy-

riausybei žinant.

Antra — vyriausybė taip pat labai nuolaidžiai žiūrėjo ir stengėsi užtušuoti nelegalios lenkų nacionalistinės organizacijos reikalą".

Tai tiesa, kuri pirmą kartą taip atvirai ir gana nuodugnai atskleidžiama. Tiesa, kurią to meto visuomenė seniai žinojo, bet... turėjo tylėti, nes kalbėjo visokeriopa galiūnė cenzūra.

Čia vienas epizodėlis. Vilniuje cenzūra buvo Spaudos ir Draugijų Skyriaus žinioje. Cenzoriai: V. Kemežys ir Ks. Urbonavičius. Taip algų lapuos, nes tikrieji cenzoriai buvo... pats K. Bizauskas (min. pirm. pavaduotojas ir įgaliotasis ministras Vilniuje), jo kanceliarijos pareigūnas V. Čėčeta ir kiti iš kampo, kaip žurnalistai mėgo sakyti, į pietus nuo plk. Šlepečio (apskrities viršininko), atseit — kur Valdžios Rūmų pats centras.

1940 m. pavasarį "Vilniaus Balso" vyr. redaktorius R. Machonis kažkur vyko, ir man, kaip redakcijos sekretoriui, atiteko garbė... "susitvarkyti su cenzūra" (mielasis kolega A. Nezabitauskis griežtai atsisakė: "Nesitapsiu su Valdžios Rūmais"...). Pirmąją naktį dar šiaip taip (išmetus keletą iv. straipsnelių) prabridau, antrąją — įstrigau. Numerį šiaip sau sulopęs namo grįžau (Tęsinys 2-me pus.)

(Tęstinys iš 1-mo pusl.)

jau bene 6 val. ryto. Po 3 valandų pažadino cenzūros pasiuntinys. V. Kemežis rado belaukiantį. Raportas trumpas sausas: "Kolega, esate kviečiamas pas ministrą (Bizauską). Kiek numanau, dėl straipsnio apie Lentvario dvarą. Grįždamas užsuk..."

Nuo anos dienos bebaigta sueiti 20 metų, bet, va, rodos, prieš save kaip gyvą matau gana platų, įraudusį, timpčiojantį min. K. Bizausko veidą, kumščio trenksmą į stalą, tylą — tylą (buvusiame vaivados plk. L. Borcianskio kabineto lange zvimbė atgijusi musė, o Pilies sode sprogo topoliai. Šiureno gavus vėjas, ir monotoniškas gatvės ūžesys), staigų klausimą ("Ar norite žžž-urr-rr-nalistai iš arčiau pažinti Dimitravą?!"), vėl nervingus žingsnius, tylą, musę, kuri zvimbė tarpulangių, vėl klausimą ("Pasilgot gal lenkų cenzūros?!"), ilgoką kalbą apie subrendusius piemenis, valstybę, spaudą, piemenis, Dimitravą ir t. t. ir t. t.

Ak, niekad nepamaniau, kad "Literatūros teorijos" ir kt. knygu autorių būtų toks rūstus ir, atleisk jam, Viešpatie, toks... "Vizitas" pas ministrą užtruko 2 val. 45 min. Išėjau kaip išskalbtas. Su kol. V. Kemežiu užsukom į barą. Tuščios pastangos. Tenurimau, kai vakare Vilniaus valstybiniame radiofone atsėdau prieš mikrofoną ir perskaičiau min. K. Bizausko sukonfiskuotą reportažą. Vai, p-e-k-l-i-n-i-n-k-a-s Ant. Gustaitis (radiofono direktorius), kai jam radydavom reportažus ar kt. literatūrinius feljtonus, perbraukdavo pirštais lyg grėbliu, savo vešlius plaukus ir kalbėdavo: "Vyr'ai — vyr'ai, liūdnei baigsime kelionę prieš valdžią..." Bet, matyt, Valdžios Rūmai Vilniaus radijo neklausydavo.

Mano savaitę (kai grįžo bė. R. Mackonis, pasijutau, lyg būčiau iš purvo klano išsikėpuriuojęs) krito žinutės ir reportažai apie žemės reformą, kurios ilgisi Vilniaus kraštas; apie delegacijas, kurios viesi pas min. pirm. Merkį; apie lenkus veikėjus, kurie veikė kartu su gen. L. Żeligowski'u; apie masinį žemės (dvarų) nuosavybės dokumentų klastojimą (medžiagų parūpino Maisiogałos vlsk. viršaitis, buv. Vytauto Didžiojo gimnazijos Vilniuje auklėtinis Astikas) ir t. t. ir t. t.

"Tai kas belieka mums, žurnalistams?" — paklausiau min. K. Bizauską. "Išeiti lauk!", — ir išėjau.

Norėjo "išeiti lauk" ir cenzoriai V. Kemežys ir Ks. Urbonavičius, nes nebepajėgė atspėti Valdžios Rūmų (min. pirm. Merkio ir jo pavad. Bizausko) politikos. Deja, jų pakartotinės prašymas atleisti iš pareigų buvo atfidetas. Kai jį kę nors išbraukdavo iš "Kurjer Wilenski" ar "Gazeta Codzienna", lenkai redaktorai skubė-

davo į... Valdžios Rūmus, "į pietus nuo plk. J. Šlepečio", ir...

2.

Kad ir po daugelio metų, bet įdomu būtų žinoti, ar min. K. Bizauskas, eidamas lenkams visokeriopų nuolaidų keliu, vykdė savo vieno valią ar viso koalicinio ministrų kabineto? Gal ką nors šia tema rasimė buv. min. J. Audėno žadamuos atsiminimus?!

Beje, į Vilnių min. K. Bizauskas atvyko 1939. II. 24 ir valdė iki bolševikų okupacijos.

3.

Ū gal... Gal — "nepatogu", kaip vienas tremties politikas atsakė, kai jam buvo siūloma iš anksto užsiprenumeruoti mano "Vilnių tarp audrų". Ak, iš tikro, be vaikystės dienų kaimyno V. Rastenio, niekas — niekas iš buv. diplomatų, VLIK'o, Laisvės Komiteto ar kt. veiksmų nesuširopė mintimi iš anksto parenti "Vilnių tarp audrų". Gal mano knygeliukštė ir dulkė, bet... Gallupo institutas judėjimą plentuos tiria ne vien radaru, tiria ir dulkėmis, kuriuos gula ant pakelės. Tiek to. Pažiūrėsimė, kas parėmė dr. A. Šapokos knygą apie Vilnių (nes ten bus irgi prenumeratorių sąrašas)?!

4.

Laiko bėgėmėj mes nepaprastai žvalūs pamiršti tautai padarytas skriaudas. Ana, imu "L. Enciklopedijos" XVIII t. ir T46 psl. skaitau apie prelatą Walerijan'ą Meyszowicz'į. Kad mokėsi Vilniaus kunigų seminarijoje, kad Vilniaus univ. gavo teol. dr. laipsnį, kad rūpinosi L-ojo Vilniaus arkiv. Cieplakó beatifikacijos byla. Ir viskas, "Tykia! tykia! Nemanėlis teka"... O kad ans buvo nelemtojo atminimo arkivysk. R. Jalbrzykowski'o pilnas iniciatyvos sekretorius, ypač rūšiosiomis lietuviškųjų pamaldų Vilniaus krašto bažnyčiose naikinimo dienomis, nei žodžio. Gal (kun.?) J. V. (aišnorai) neskauda galva, kaip vargo pažeminti ir paniekinti, mėtomi Vilniaus krašto lietuviai kunigai, bet... istorinė tiesa privaloma visiems, ypač "L. Einėkl." Nei žodžio, kad Ks. Walerjan buvo min. J. Becko specialiai parinktas į Romą, nei... Ir kam tai? O vėliau stebimės, kad mus, kaip "liberalus", ir bažnyčioj muša...

5.

Imu geriau Dr. M. Vorobjovo ("Vilniaus Menas"). Ir išsėdamas, lygut vaikystėje pas namus, skaitau:

"Vilniaus architektūros kūrėjai... giliai atjautė skaistų aplinkinės gamtos — Neries slėnio ir Panerio kalvų — grožį. Pati gamta čia turėjo savo pūstinį gymį, savo architektūrą. Žmogaus kuriamoji architektūra čia buvo suderinta su gamta, praturindama bei patikslindama pastarosios paveiksą. Taip išaugo kultūrinis Vilniaus peizažas: nėra jame dirbti-

Susitikimas su Pasternaku

Pasakoja Leonardas Bernsteinas, New Yorko filharmonijos orkestro dirigentas

Leonardas Bernsteinas, New Yorko filharmonijos orkestro dirigentas, neseniai sovietų Rusijoje per tris savaites davė 18 koncertų. Koncertuodamas Maskvoje, jis turėjo progos pasimatyti su Borisu Pasternaku. Apie savo susitikimą su žymiuoju rusų rašytoju jis štai ką pasakoja:

"Vienas mano didžiausias noras Rusijoje buvo sukifkti Pasternaką. Nežinodamas kaip to pasiekti, aš dar iš Leningrado jam pasiunčiau telegramą, pakviėdamas jį atsilankyti į mano paskutinįjį koncertą Maskvoje. Nurodžiau eilę viešbučių, kur mus būtų galima surasti. Bet nežinojau, kur telegramą pasiųsti. Laimė, vienas rašytojas, kurio vardas pasiliks slaptas, suteikė man jo adresą.

"Jokio atsakymo nesulaukiau. Tad nutariau visą reikalą užmiršti. Tačiau Maskvoje tris dienas prieš koncertą aš gavau prancūziškai rašytą laišką iš vienos moters, kuri pranešė, kad Pasternakas nori mus sukifkti, ir jį perdavė jo pakvietimą mums atvykti į jo

nių formų, kurios prievarta žalotų natūralų gamtos landsaftą; bet nėra ir chaotiško gamtos veržimosi į architektūros ansamblius, — visur regime retą harmoniją ir organišką abiejų pradų vienybę. Iš čia gimsta toks subtilus architektūrinis formų sąskambis su gamtos gyvenimu. Iš čia neišsemiamos Vilniaus grožio metamorfozės, įvairuojančios pagal atmosferą, pagal šviesą iš dangaus skliauto. Jis gyvena sandermėje ir su miglomis, ir su saulės žaromis, su mėnulio spindėjimu, su lietingomis sūtemomis ir su sniego dangos žvilgesiu. Jis moka prisiderinti ir prie puošnios vasariškų želmanų simfonijos, ir prie šykštus apnuogintų šakų rašto, jis melodingai susilieja su kalvų ir upės slėnių bangomis. Miestas yra tarytum gamtos vaisius, o gamta — jo yšėius, jo indas, jo natūralūs rėmai. Jau vien šitas architektūrinio meno susiliejimas su gamta pakankamai liudija apie giliai lietuvišką senojo Vilniaus charakterį".

Kaip sykį minėjau, "Terra" buvo beketinančiai išleisti nauja "Vilniaus Meno" laidą. Ir gerai, kad nerizikavo. Be žvaliųjų merginukų, užsisakančių vilnietiskus taut. drabužius, kam kitam dar rūpi anas mūsų Miestų miestas?!

J. Cicėnas

2 — NAUJIENOS, CHICAGO 6, ILL.
— SATURDAY, OCTOBER 10, 1959

namus. Ta moteris dar rašė, kad ji tikisi mane sukifkti, kai aplankysiu Pasternaką. Visa tai man atrodė labai paslaptiinga, kadangi mes su pačiu Pasternaku neturėjome jokio susisiekimo.

Nuo tada reikalą perėmė mano žmona, Felicija. Ji pasiėmė rusiškai kalbantį bėrniuką, įdavė Pasternako adresą taksii šoferiui ir jis nuvažiavo į kaimą, kur Pasternakas gyvenė.

Ū pati Bernsteininė toliau pasakė: "Jis gyvena rašytojų kolonijoje, miške. Mums beieškant kur jo namai, staiga pamačiau Pasternaką beinantį mišku.

"Aš iššokau iš taksi, numėčiau rankinuką ir, nubėgusi paskui jį, apsikabinau jį rankomis aplink kaklą. Jis pradžioje buvo kiek susikonfuzinęs, nežinodamas, kas aš esu. Bet kai aš prisistačiau, jis man pasakė (jo anglų kalba labai gera), kad jis mums pasiuntė du laiskus. Mes nė vieno negavome. Jis pakvietė Leonardą ir mane atvykti pietų tą patį vakarą ir pasisakė jau nusipirkęs biletus į mūsų koncertą."

Leonardas Bernsteinas pridėjo: "Sunku yra Pasternaką aprašyti. Žodžiai atrodo tokie menki, kad būtų galima jį apibūdinti. Jis yra šventasis ir galantas.

"Jis pilnas šilumos ir humoro ir mes beregint pasidaramė artimi. Išstomis valandomis kalbėjomės apie meną ir menininko pažiūrą į istoriją. Jis labai daug išmano apie muziką, nes jo sūnus yra pianistas ir muzikos profesorius.

Prieš išvykstant jis parašė dedikaciją įsiklijuoti į mūsų "Daktaras Živago" knygą ir kitą vakarą atvyko į mūsų koncertą. Tai buvo pirmas kartas, kai jis viešai pasirodė po Nobelio premijos laimėjimo, ir tai sukėlė savotišką sensaciją".

Dainų ir piano solo Rečitalis

Buvusi Lietuvos Operos solistė Izabelė Motekaitienė rengia meną dainų ir arijų Koncertą-REČITALĮ, šių metų lapkričio 1 d., 5 val. po pietų, Jaunimo Centro didžiojoje salėje, 5620 So. Claremont Ave. Jai akompanuos ir keletą piano solo kūrinių išpildys solistės sūnus Manigirdas Motekaitis, šiais metais laimėjęs Chicago Tribune visos Amerikos ir Kanados jaunųjų pianistų varžybose pirmos vietos aukso medalį. Koncerto pasauliniai kūriniai bus dainuojami lietuviškai. Visi lietuviai maloniai kviečiami dalyvauti. Bilietai gannami koncerto dieną prie įėjimo, Jaunimo Centre. Studentams pusė kainos.

F & M RADIO & TELEVISION SERVICE

Authorized
DELCO & MOTOROLA DEALER
Car radio repaired while you wait.
3159 S. Wallace St. CAIumet 5-9833

(Tęsinys iš 1-mo pusl.)

prie burnos savo delną prašydamas, kad nekalbėčiau tokių dalykų, nes jau ir taip esąs apimtas didelės baimės. Bendrai sakant, lakstant palyginti ne aukštai buvo labai gražiai matyti įvairios Lietuvos vietovės, kurios atrodė nepaprastai dailios. Visoki keliai, keleliai, upės, upeliai, ežerai, miškai, įvairios sodybos taip buvo malonu apžvelgti iš viršaus ar šono, kad sunku yra visas tas grožis žodžiais apipasaoti. Kai lėkėme pro Anykščius ir šventąją, tad A. Žukauskas-Vienuoelis visais tais reginiais nepaprastai buvo susižavėjęs ir rodė mums Anykščių šilę, kurį A. Baranauskas savo poezijoje buvo aprašęs, o taip pat — rašytojo Jono Biliūno ir savo paties tėviškę. Kai viską aplakstėme, tad lakūnas pasakė, jog greitai nusileisime į aerodromą. Ir aerodrome mums tada pasirodė, kad ne lėktuvas leidžiasi žemyn, bet visas aerodromas su savo apylinkėmis kyla į viršų ir pagaliau pajutome, kad lėktuvo ratai jau siekia žemę. Išlipęs iš lėktuvo A. Žukauskas-Vienuoelis, turėjęs belakstant baimės, pirmiausia persižegnojo duodamas tokį pažadą: "Tai pirmutinis ir paskutinis mano lėkimas, ir daugiau niekad nelėksiu!" O lakūnas mums dar paaiškino, jog tik pirmą kartą skrendant taip atrodo, kad lyg pati žemė kyla prie lekiančio lėktuvo. Esą ir jam pačiam iš pradžių taip atrodė, o paskui viskas taip atrodo, kaip faktiškai viskas vyksta.

Plaukiojant laivu su latviais Nemuno upe irgi turėta gražių nuotykių. Kai buvome priplaukę prie Veliuonos, o Veliuonos klebonas buvo jau iš anksto telefonu įspėtas apie ekskursantus, tai vakare sustojus laivui prieplaukoje jau pastebėjome, kad prie jės yra nešami du bažnytiniai baldakimai (procesijų stogeliai) ir būrelis jaunų merginų, apsirengusių tautiniais rūbais. Po baldakimais latviai buvo nuvesti į bažnyčią, kur vargonų linksmu griežimu jie buvo pasveikinti ir paskui po kelių minučių nuvesti į kleboniją ir linksmi pavaišinti su įvairiomis dainomis bei šokiais. Latviai žurnalistai tokiu sutikimu bei priėmimu buvo nepaprastai sužavėti ir jie paskui dar įgavo daugiau energijos savo raštuose tinkamai apipasaoti apie Lietuvos gyvenimą. Jurbarkė taip pat buvo visi priimti su gražiomis vaišėmis dainuojant ir šokant.

Lietuvių rašytojų ir žurnalistų sąjungos susirinkimai 1921 m. po gegužės mėnesio buvo daromi kas mėnesis, nors sąjungos įstatai nebuvo dar įregistruoti; ir kan. J. Tumas nusijuokdamas vis sakydavo, kad "nėra laiko" tuos įstatus galutinai užbaigti. Kai

įstatai buvo surašyti, tai 1922 m. sausio 31 d. įvyko vadinamasis steigiamasis rašytojų ir žurnalistų susirinkimas, kuriame lalyvavo: 1) M. Bagdonas, 2) A. Bružas, 3) P. Budvytis, 4) A. Klimas, 5) K. Kristutis, 6) J. Laurinaitis, 7) Br. Prapuolenis, 8) J. Pronskus, 9) P. Ruseckas, 10) K. Samajuskas, 11) J. Strimaitis, 12) M. Šalčius, 13) J. Tumas-Vaižgantas, 14) A. Žukauskas-Vienuoelis. Susirinkimui pirmininkavo kun. J. Tumas-Vaižgantas, sekretoriavo A. Klimas. Sąjungos įstatai buvo įregistruoti 1922 m. kovo 11 d.; po įstatais buvo pasirašę — kan. J. Tumas, J. Strimaitis, A. Žukauskas, A. Klimas, J. Laurinaitis.

Sąjungos narių skaičius nuolat augo. 1924 m. buvo 43 nariai, 1929 m. — 71 narys. Ir buvo visų jaučiama, kad augant narių skaičiui ir didėjant visai veiklai reikia turėti atskiras draugijas tiek rašytojams, tiek žurnalistams. Todėl 1929 m. "Mūsų Rytojaus" redakcijoje susirinkę žurnalistai, pirmininkaujant dr. J. Purickiui, nutarė sudaryti žurnalistams atskirą draugiją ir pavadinti "Lietuvos žurnalistų sąjunga". Šios perorganizuo-

tos sąjungos įstatai buvo įregistruoti 1930 m. balandžio 12 d.; po jais pasirašė — dr. J. Purickis, A. Bružas, M. Šalčius ir A. Klimas.

Žurnalistų Sąjungai ligi 1925 metų pirmininkavo kan. J. Tumas, o nuo 1925 metų dr. J. Purickis. J. Tumas-Vaižgantas mirė 1934 m. bal. 29 d., o dr. J. Purickis mirė tų pat metų, 1934, spalio 25 d. Tais 1934 m. Lietuvos žurnalistų sąjunga turėjo 135 narius.

Lietuvos žurnalistų sąjungos susirinkimuose kartais įvairių pakraipų nariai gana smarkiai, taip sakant, vienas kitą apkandžiodavo, bet savo tarpe draugiškumą vistiek palaikydavo ir dažnai galima buvo pastebėti, kad tie, kurie tarpusavy kandžiodavosi, savo draugystės nenutraukdavo, taigi viskas eidavo į sveikatą.

Latvių žurnalistai taip pat buvo sukviesti pas save Baltijos valstybių žurnalistų konferenciją, kurioje teko ir man dalyvauti. Šioji konferencija buvo tuo metu, kai Latvijos prezidentavo A. Kviesis (rodos 1930 ar 1931 m.). Mums buvo gana malonu arčiau pažinti visą Latvijos gyvenimą.

Ir šiais laikais, kada mūsų žurnalistai yra išsisklaidę įvai-

riuose pasaulio kraštuose, yra ne tik svarbu, bet ir naudinga Lietuvos laisvinimo reikalams savo jėgas derinti. Kai mūsų žurnalistų daugumas 1944 m. buvo patekę į Vokietiją, tai jie tą sąjungą buvo atgaivinę. 1946 metais gegužės 11—12 d. Vokietijoje, Hanau mieste, buvo lietuvių žurnalistų suvažiavimas. Tų lietuvių žurnalistų nuotrauką galima matyti Lietuvių Enciklopedijos aštuntame tome (žr. 118 pusl.). Vienas kitas iš tų žurnalistų yra dabar išsisklaidę Pietų Amerikoje, Australijoje, Kanadoje ir kitur, bet daugiausia Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Taigi linkėtina yra visiems lietuvių žurnalistams ne snausti, bet savo veiklą suaktyvinti.

WILLIAM P. LAUX MUSIC STUDIO

4417 No. Melvina Ave.
Kildare 5-3015, Ext. N

- Accordion
- Brass
- Organ
- Piano
- Reed
- Voice
- Violin

ALL INSTRUMENTS TAUGHT
A Faculty of Artist Teachers

Register now for the Fall Term.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

CHICAGO SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

visą Spalio-October mėnesį — Illinois gub. William G. Stratton paskelbtu TAUPYMO IR SKOLINIMO MĖNESIU — vaišins visus savo taupymo ir skolinimo narius bei svečius skania kava, lietuvišku sirtu ir kitais skanumynais. Kviečiame visus aplankyti mus. Kviečiame ir tuos, kurie pas mus dar netaupo.

CHICAGO SAVINGS turtas jau viršija \$36,000,000.00. Mūsų įstaiga stipri ir saugi, bet didesniai saugumui kiekvieno taupytojo santaupos apdraustos federalinėje valdžios įstaigoje. Per 36 metus CHICAGO SAVINGS visada pilnai išmokėjo taupytojams indėlius aukštesniais dividendais negu daugumas panašios rūšies įstaigų mokėjo.

Argi galite rasti tinkamesnę, saugesnę ir pelningesnę finansinę įstaigą taupomiems pinigams laikyti?

Be to, pas mus taupytojai veltui gauna visą eilę patarnavimų. Mes iškeičiame šeimos čekius ir mokame įvairiausias šeimos bilas. Mūsų įstaiga yra moderniausia, įrengta vien tik taupytojų patogumui. Kviečiame visus, kurie pas mus nėra buvę, užėiti, apžiūrėti įstaigą, o Spalio mėnesį ir pasivašinti.

JOHN PAKEL, Prezidentas

Chicago Savings and Loan naujoji įstaiga

CHICAGO SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

6245 So. Western Avenue

Telef.: GROvehill 6-7575

ATDARA: Pirmadienį 12 iki 8, antradienį 9 iki 4, trečiadienį uždaryta visą dieną.
Ketvirtadienį ir penktadienį 9 iki 8, šeštadienį 9 iki 12:30 valandos.

Partizanų vaizdas iševijoje

(Tęsinys)
III.

1. Menininkas ir aplinka

Rašytojas — literatas yra auklėtinis savo krašto aplinkos ir atstovas visuomenės, kurioj jis augo, brendo ir gyveno. Arčiausioji rašytojo aplinka yra šeima, giminės, mokykla, draugai, bendradarbiai. Tolimesnė aplinka sudaro svetimi žmonės — pažįstami ir nepažįstami, visuomenė, tauta, periodinė spauda, šventės, meno kūriniai, knygos, gamta bei jos apraiškos ir daugelis kitų dalykų.

Rašytojas kuria romaną ar dramą savo protu bei nuovoka. Jis kuria vaizdus ir jų turinį ne iš nieko, bet iš to, ką buvo matęs, girdėjęs ir patyręs. Pvz., V. Landsbergis, rašydamas dramą „Penki Stulpai“, panaudojo žinias apie partizanus, kurias jis gavo iš laikraščių, knygų, laišku, paveikslų, dainų, iš jo pažįstamų pasisakymų, spėliojimų ir pan. Rašytojas padarė atranką tokių žinių, kurios labiau tinka apipavidalinimui tam tikros jo pasiimtos vadovaujamos minties (idėjos), pvz. tautos teisė gintis nuo priešų arba kovoti prieš okupantą.

Į turimą medžiagą, kuri ką nors sako apie partizanus, V. Landsbergis įdėjo savo mokslą ir meną. Menininko kūryba pasireiškia ne vien žinių — vaizdų atranka, bet ir darnių tų vaizdų apjungimu į tam tikrą kūrinio visumą. Čia pasireiškia jo sugebėjimas (talentas, genijus) įdėti į vaizdus tokią stiprią išraiškos jėgą, kad skaitytojas ar žiūrovas patiktų gyvenimo apraiškų vyksmo tikrumu. Skaitytojui aiškėja, kad menininko parodytoje tikrovės (gyvenimo) atkarpoje veiksmai bei kova eina dėsningai ir prasmingai. Žiūrovui atsiskleidžia kažkas nauja ir jis plačiau ir giliau pažįsta pasaulį, žmoniją ir save patį. Tokis rašytojas savo kūriniu užmėna skaitytojams tam tikrą, ne kasdieninę mintį. Jis aiškina ir ryškina tiek žmogui, tiek bendruomenėj glūdines prieštaravimus, siekius, iškelti nežinią, nurodo paslaptis, vaizduoja eigą vidinės ir išorinės kovos ar likimą tam tikrų asmenų, šeimų ir net tautos.

Dėl to meno kūrinios, ypač literatūroje, daugiau ar mažiau atsispindi tai, ką galyoja, ko siekia, kuomet gyvena ar kuomet nepatenkintos tam tikros tautos grupės ar sluogsniai. Jei kūrinys yra darniai apipavidalintas gilesnis turinys, kuriuo apsunkinamas skaitytojas, tai kūrinio autorius laikomas didesniu menininku. Toks patenkinimas teikiąs „apsunkinimas“ stebėtojo įvyksta, kada jis įžiūri ar girdi kūriniję darną daugelio įvairių ir net priešingų jėgų ar balsų. Aiškiau pasakius, kada skaitytojas, įtakoje matyto, girdėto,

pažinto, pajunta veržiamasi naujų minčių į jo nusistovėjusių, ramų vidinį (dytosios) pasaulį, kada naujai kilusių klausimų sprendimas verčia jį pagalvoti ir patikrinti turimas žinias bei įsitikinimus.

Meno samprata yra kažkas daugiau už šias mano pastabas. Yra meno kūrinijų be turinio ar turinčių užslėptą turinį, pvz. pagražinimai (ornamentai), juostų raštai, bažnyčių ar pastatų gražios formos. Neaiškiaus turinio yra mūsų dailininko M. Ciurlionio kai kurie paveiksliai. Arba, modernistinio meno kūriniai.

Poetas Dantė nėra buvęs tikram pragare ar danguj, tapytojas M. Angelo nematė kaip Dievas iš tikrųjų kūrė Adomą, tapytojas L. da Vinci nedalyvavo Kristaus paskutinėje vakarienėje, poetas Goethe negirdėjo, kai Dievas ir velnias derėjosi dėl Fausto sielos. Jie ir kiti menininkai savo vaizduotėje bei kūryboje nusikėlė ten, kur jie nėra buvę, ir papasakojo tai, ko jie nebuvo matę savo akimis ir girdėję savo ausimis, bet ką išgyveno savo siela. Bet žinias apie tuos dalykus jie gavo iš knygų, iš bendralaiky žmonių.

Rašytojas V. Landsbergis, nebuvus Lietuvos miškų glūdumoje ir nematęs partizanų gyvenimo, parodė mums kovojančius ir žūstančius partizanus. Ar jie meniškai pavaizduoti? — nežinau. Bet svarstymui kūrinio idėjinės pusės nereikalinga būti dideliu žinovu. V. Kutkaus ir A. Alanto supeikti „Penki Stulpai“, kas žino, gal nebus atspausdinti, tai dalinuos su skaitytojais dalimi tų „blogų“ minčių ir nuotaikų, kurias jie rado toje dramoje.

2. Kelios mintys iš „Penkių Stulpų“

Partizanų Apygardos štabas dar kovų pradžioje davė vienam būriui įsakymą nužudyti žiaurų tardytoją, partizanų kanikntoją. Po 7 metų, t. y. 1951 metais, iš būrio 40 partizanų liko vadas Antanas ir du eiliniai: vienas kaimo bernas, antras — dvarininkas studentas. Jie gyvena miške iškastame požemy. Kartais jie darydavo priekaištų vienas kitam. Juos lanko jų talkininkė Genė. Apskrities mieste tardytojo įstaigoj tarnauja Albina, kuri palanki partizanams ir kartais teikia jiems žinių. Kažkur nelabai toli, dideliame pavojū yra partizanų štabas.

Dramoje veikia ir scenoje švaistosi nepaprasta žmogysta — Dainininkas. Jis kalba ateities istorijos vardu. Jis reiškia pažiūras į partizanų veiksmus tų lietuvių, kurie gyvens gal už 100 metų.

Paduodu keletą minčių iš

4 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, OCTOBER 10, 1959

pokalbio Antano ir Albinos ir Dainininko.

ANTANAS:

1) Apsigyvenau šitoj skylėje. Per 7 metus nepavyko nuodobti tardytojo. Pasikėsiniams ant jo iševiojom keliasdešimt geriausių vyrų. 2) Visos pasaulio ir mūsų nuodėmės, neteisybės yra su mumis, jos atsekė mus net po visuotinos aukos. Mano vertybės pasikeitė per 7 metus. 3) Štabo įsakymas užmušti tardytoją tebegalioja. Bausmė jam turi būti įvykdyta. Jo mirtis atgrasins kitus. 4) Aš atsakingas už kovotoją mano vadovybėje. Jis tiki žygio prasmingumu. Mes tegalėjom laikytis tik geležinė drausmė. Aš turiu jos laikytis iki galo. 5) Mes, seniai, atidavėm duoklę tautos išlaisvinimui. Dabar kovojam už jų (iševijų, už Vakarų) visų laisvę. Kai praeis keli šimtai metų, ar kas dar norės laisvės? Mes parodėm pasauliui, kad mūsų tauta verta laisvės. Mes davėm jaunimui pavyzdį. 6) Man verčiau nuoga žemė, švarus gruodas, negu šimto kompromisų šiluma. Mes (partizanai) esam daugiau negu traša ateičiai. Mes kovojam prieš jūsų (kompromisinę) galvosėną, bet ji išskverbė į mūsų vidų; Mes per daug gyvenam darbarimi. Aš spjaunu į ateitį, kuri neskiria gėrio ir blogio. 7) Žmonių lipdymas yra pragariskos pareigos. Aš stengiausi sutapdinti savo gyvenimą su Lietuvos gyvybe. Bet aš atmetu savimeilės kaltę. Partizanų statusas yra tik žodžiai; jų veiksmai toli pralenkė žodžius. 8) Nemigo naktimis, prisimenu, apimdavo isteriskas juokas dėl to, kad kulksvaidžiu išguldėm priešų gausybę. Aš užmušiau daug jų. Aš buvau teisus. Jie atėjo į mano žemę, aš gyniausi. 9) Aš prisipažįstu, ginkluota partizaninė kova baigiasi. Aš nematau, kad Lietuvai bus naudinga, jei mes nudobsime keletą žmogysčių ir patys žūsim. 10) Tęsis kova, kuri prasidėjo prieš 2000 metų prieš galią piktybės. Mes atidavėm viską, visus save, visuotinai. Kas tiek daug padarė, taip viską atidavė? 11) Kodėl užpuolė abejonės? Ar mums lemta būti tik įrankiais? Ar mūsų kova prasminga? O gal visa civilizacija jau paskendus, ir mūsų kova yra tik beviltiška mirtis. Dabar mudviem būtų naudingiausia prasimušti į Vakarus. Mes turim daug pasakyti pasauliui. Kada nors grįšim ir išpildysim (štabo) įsakymą.

ALBINA: (jos pažiūros priešingos Antano: vengimas ginkluotos kovos, žudymo, prisitaikymas sąlygoms, darymas nuolaidų galingam priešui). Ji nori su Antanu sukurti šeimą.

1) Aš neturėjau moralinės galimybės sunaikinti tardytoją, bet ne fizinės. Atkeršydami (okupantai) sušaudys kelias dešimtis. Nužudytų vieton pastatys kitus. 2) Jūs pra-

dėjot visuotinę kovą prieš nužmoginantį komunizimą. Ir ilgainiui toj kovoje patys sukietėjote ir patys virtot nužmogintais. Ginkluota rezistencija gyva viltimi; o vilties nėra. 3) Mes (lietuviai ar partizanai) permaži. Mūsų tikslas išlaikyti Lietuvą gyvą, Lietuvos gerovę. Treji metai nebuvo masinių išvežimų. Jie nebenaudoja atviro teroro, išlaiko amnestijos žodį partizanam. Tolesnis pasipriešinimas tuoj išprovokuotų juos. Mums reikia stengtis išsilaiškyti, užimt valdines vietas, rūpintis tautine kutūra, palaikyti lietuvybę vaikus ir taip pamažu išgaut pagerėjimo. Šitas kelias yra tautai naudingesnis. Tautos gyvybė brangesnė už viską. Yra dalykų, kurie sunkesni už atvirą kovą. 4) Laisvės idėja gyvens ir be jūsų. Ir ką jūs atsiekiat? Spaudos nebeišleidžiat, rinkimų nebesutrūkdote. Ten, kur jūs laimėjote, jie sudegino išsilaisvintus sadybas nekaltų... O pasaulis net nežino apie jus. Jauniems žmonėms jūs ypač pavojingi. Jie turi pamiršt jus, kad niekad nesugalvotų sekt jūsų pavyzdį.

DAINININKAS: (iš pokalbio Antano su Dainininku).

1) Aš esu ateitis, nei balta, nei juoda; nei velnias, nei angelas. Aš — daina. 2) Partizaninis gyvenimas davė galiybės išpildyti visą save. Taikoj — tu būtum tik vidutinis teisininkas. Dabar susidūrei su milžiniškais uždaviniais. Tu kūrėi istoriją. Ar prisipažįsti kaltas savimeile? 4) Jūs (partizanai) išteigėte savo valstybę. Pradėjote nuo organizacinių būtinybių ir išsiplėtėte iki sudėtingiausių utopijos: apygardos; laikraščiai, kapelionai, kursai, slugių mokyklos. Uždraudėt varyt ir gert namų darbo degtinę. Ar tame nebuvo galybės troškimo, mėgavimosi galia? Jūs iš aukšto žiūrėjote į jaunuolius, atbėgusius iš mokyklos suolo. Gyvendami pasaulį sukurtam iš smėlio ant ugniakalnio, jūs skelbėte ateities valstybę, kur nebus vergų, baudžiauninkų, diktatorių, tironų. Ar jūs nuoširdžiai tikėjote į tokią valstybę? Ar žudynės nebuvo svarbioji 7 metų partizanavimo dalis? Ar tu nemėgėi, ar ilgainiui nepamėgėi žudyti? 4) yra dalykų, kurių ateitis niekad nesupras.

Si ilga posakių grandinė yra paimta tik iš pokalbio partizanų būrio vado su Albina ir su Dainininku. Ji būdinga visai dramai, kurioje jausmų susidūrimai nustumti į šalį ar paslėpti veikėjų svarstymuose, abejonėse, ginčuose.

Dramoje girdimas minčių daugiabalsiškumas apsunkena žiūrovus ir skaitytojus. Pilnai žiūrovų salei ne viskas ten yra aišku, neviskas suvokiama. „Penki Stulpai“ kaip daugiabalsė daina ar simfonija savo rimtimi yra vienas iš vertingiausių mūsų kūrinijų. Ar tie balsai, mintys, yra darniai

(Tęsinys 10-am psl.)

NAUJIENOS

SIŪLO APLANKYTI

KARIBŲ JŪROJ

ESANČIAS GRAŽIAUSIAS

PUERTO RICO KŪBOS JAMAİKOS DOMINIKONŲ ir HAITI SALAS

Praleiskite 15 dienų atostogas, pamatysite pasakiškai gražių gamtos vaizdų, pasimaudysite tropikų vandenyse ir gerai pailsėsite. Į salas skrisime lėktuvais, salose važinėsimė automobiliais.

Ekskursiją organizuoja
lietuvio vadovaujama

WIDE WORLD TOURS, INC.

Štai kaip praleisime 15 malonių dienų

SĖSIM Į LĒKTUVĄ CHICAGOJ

Sėsimė į vieną didžiausių United Air Lines lėktuvų Chicagoje ir skrisime tiesiai į New Yorką, kur turėsime pakankamą laiko didmiesčiui apžiūrėti. Rytinių pakraščių ekskursantai galės atvykti tiesiai į New Yorką. Lygiai 12 valandą nakties New Yorkė sėsimė į American World Airways arba į Eastern Air Lines lėktuvą, kuris per naktį mus nuneš į Puerto Rico salą, San Juan miestą.

Puerto Rico saloje, daugelio vadinamoje Atlanto Havajais, mus pasveikins malonus pietų vėjelis, o visą kelionę lydintieji vadovai nuves į viešbutį. Turėsime išsistą dieną pasidžiaugti miestu ir Condado paplūdimyje liliuojančiais Karibų jūros pakraščiais. Savo laiku ispanų karys Ponce de Leon tas vietas pavadino Jaunatvės Saltiniu, nes ten jis geriausiai pailsėdavo ir atsigaudavo.

Automobiliais palydovai mus pavežios po miestą ir parodys kiekvieną vertingesnę San Juan vietelę. Pusedienis bus paskirtas El Morro ir San Cristobal tvirtovėms ir senamiesčiui apžiūrėti. Pamatysime Kolumbo paminklą, Ponce de Leon kapą ir pavaikščioms po Santurce ir Rio Piedras priemiestius.

Iš ten Clipper lėktuvu nuskrisime į istorišką Santo Domingo salą, kuri šiandien vadinama Dominikonų Respublika. Iš aerodromo vyksime į hotelį, kur porą dienų būsimė aprūpinti visais patogumais, įskaitant ir maistą. Automobiliais pavažinėsimė po Ciudad Trujillo miestą. Turėsime progos pamatyti pačią seniausią Naujojo Pasaulio koloniją, įsteigtą 1495 metais. Pamatysime Diego Kolumbo, Kristoforo sūnaus, tvirtovės stiliaus namus, dar gana stipriai atrodančius. Iš šio pastato ispanai kolonizavo Kubą ir Puerto Rico, nukariavo Meksiką, ištyrė Panamą ir užkariavo Peru. Ten pamatysite Amerikos atradėjo Kristoforo Kolumbo kapą.

Vėliau lėktuvu skrisime į Haiti salą. Iš lėktuvo turėsime progos stebėti pasakiško grožio salą Hispaniolą. Praskridę pro paskutinę kalnų grandinę, pasieksime Port-au-Prince, Haiti sostinę, turinčią nepaprastai romantišką ir neramumų pilną istoriją. Šioje malonumų pilnoje saloje ir šiltuose pakraščiuose vandenyse praleisime 3 dienas ir 3 naktis. Pirmą dieną apžiūrėsime įdomesnes Port-au-Prince vietas, garsią Geležies Rinką, puikius Parodo rūmus ir laukus, karaliaus Kristoforo buveinę, vergų Petion ir Dessalines vadovaujamų karo dalinių slapstymosi vietas, iš kur buvo užpuldinėjama Napoleono armija. Haiti paslaptys ir keistenybės šimt-

mečiais vilioja keleivius. Turėsime progos pamatyti tų paslapčių paslaptis.

Vėliau seks didžiausias Jūsų gyvenime susijaudinimas. Kiekvienas esame girdėję apie senovės Dievą Vudu, pradžią gavusio Afrikos Kontinente, Juodosios Magijos šalininkų tarpe. Vudu ieškojimas Karibų jūros pakraštyje stovinčio miesto kvartaluose sukelia didžiausių išgyvenimų. Tas nuolatinis, hipnotiškas ir gudus Afrikos bugnų užimas susilieja su naktimi, ir mes, užsidegę žibintuvus, nejučiomis prisijungsimė prie vietinių gyventojų ir kartu su jais ieškosime Vudu. Susidarys įspūdis tarytum mes patys būtume patekę pačion Juodosios Afrikos gilumom.

Iš Haiti sidabrinis lėktuvas nuneš mus į Jamaiką, Britų Vakarų Indijos koloniją. Aerodrome būsimė pavaišinti vietiniu pušiu, o vėliau vyksime į viešbutį, kur apsisostisime porai dienų. Sekančią dieną vyksime į Kingston, aplankysime pajūrio vietas, kur Kolumbas pirmą kartą nuleido inkarą. Tai nepaprasto tropinio grožio sala. Sustosime garsiajame Hope Botanikos Sode ir pasigėrėsime nuostabiomis orchidėjomis. Ispanijos miesto keliu pasieksime senovinę rinką ir aplankysime kiekvieną įdomesnį seną pastatą.

Ryto metą lėktuvu turėsime progos pamatyti puikius kalnus, pašlaites ir slėnius nuolat žaliuojančios Jamaikos. Praskridę krioklius ir džiungles, pasieksime Montego jūrką, kurioje ilgas kovas vedė anglai, ispanai ir vietos gyventojai, ir kuri yra šiandien pati gražiausioji vasarvietė Vakarų Indijoje. Jamaikoje praleisime dar dvi dienas viešbutyje, kuriame gausime maistą. Montego jūrankeje turėsime progos pasiūlyti saulėje, pasimaudyti ir pailsėti. Kas norės, galės užsukti į angliškas krautuves ir pasirinkti vietas pirkinį.

Sekančią dieną lėktuvu pasieksime Kubą—Antilų salyno perlą. Trumpai sustosime Camaguey miestelyje, o vėliau skrisime tiesiai į Havaną—Naujojo Pasaulio Paryžių. Automobilis mus nuves į hotelį, kur yra visi moderniškiausi patarnavimai, bet maistą turėsime patys įsigyti. Kiekvienas turės progos pamatyti Havaną nakties metu. Kitą dieną turėsime progos apvažiuoti Kubos sostinę ir pamatyti kapitoliją, Kolumbo katedrą, Malecena ir kitas įdomias vietas. Vėliau užsuksime į romo varyklas, kur, romo gamintojų sąskaiton, turėsime progos paragauti pačio geriausio gėrimo. Po pietų vyksime į aerodromą, sėsimė į geriausią lėktuvą ir skrisime į Miami. Ten persėsime į kitą lėktuvą ir šeštadienį jau vėl būsimė Chicagoje.

Išskrisime iš Chicago šeštadienį, 1959 metų lapkričio 7 dieną.

Visos 15 dienų atostogos vienam asmeniui

kainuos \$615.00. Jei prie ekskursijos prisijungs kitur, tai truputį pigiau. Keleivius visą laiką lydės ir kelionės reikalais rūpintis Amerikos lietuviams pažįstamas keliautojas

WALTER RASK - RASČIAUSKAS.

Keliautojams svarbu žinoti šie dalykai:

Registruojantis šiai kelionei kiekvienam asmeniui Wide World Tours, Inc. bendrovė reikia padėti \$50.00 depozitas.

\$615.00 bus naudojami šiems tikslams: apmokės kelionę lėktuvu iš Chicago į New Yorką, Puerto Rico, Kubą, Jamaiką, Dominikonų ir Haiti salas; kelionę atgal į Miami ir Floridą. Taip pat apmokės visas viešbutių ir beveik visas maisto sąskaitas salose, visus įdomesnių vietų aplankymus, keliones iš aerodromų į viešbutius ir iš viešbutių į aerodromus, kelionių palydovus kiekvienon vieton, Haiti saloje ypatingą Vudu muzikos ir dainos vakarą, o Kuboje progą pamatyti Havanos miestą nakties metu.

Kiekvienam keleiviui skyrium teks mokėti valstybių uždedamus transporto mokesčius, arbatpinigius, už gėrimą naktinių pramogų metu, mineralinius vandenius, skalbimo išlaidas, pasikalbėjimus telefonu, kitus asmeninius mokesčius, ir Haiti, Jamaikos ir Kubos salose mažą valstybinį asmeninį mokestį.

Pasas nereikalingas. Pakanka balsuotojo kortelės arba gimimo metrikų pilietybę įrodyti. Leidimas įvažiuoti į Dominikonų respubliką kainuoja \$1.00. Leidimu pasirūpins ekskursijos organizatoriai.

Sveikatos liudijimas nereikalingas, bet kiekvienas keleivis turi būti skiepytas nuo raupų paskutinių trijų metų laikotarpyje.

Kelionės drabužiai gali būti paprasti. Užtenka pasiimti įprastus vasarinius drabužius. Nepatartina imti jokių formalų drabužių. Vasariniai, sportiniai lengvi drabužiai yra patogiausii.

Lėktuvu galėsite pasiimti įvairių daiktų keliuose ryšuliuose iki 44 svarų. Jeigu svoris bus didesnis, tai teks primokėti.

Be muto galima parsivežti prekių už \$500, išskyrus gėrimus, kurių vienam asmeniui galima įsivežti tikrai vieną galioną. Kai kurių Europoje gamintų kvėpalų įvežimas taip pat ribotas.

Visais atostoginės kelionės reikalais kreipkitės į

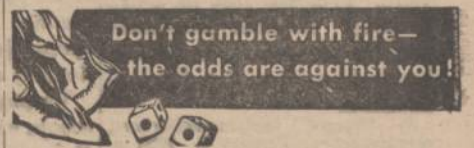
NAUJIENAS

1739 SO. HALSTED STREET,
CHICAGO 8, ILLINOIS
HAYmarket 1-6100

ARBA Į

WIDE WORLD TOURS, INC.

EVERGREEN PLAZA (95th and S. Western Ave.)
Phone: GA 2-0640.

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, OCTOBER 10, 1959

MŪSŲ ŽINGSNIAI

Leidžia Santara ir Sambl' Sviesa Chicagoje.
Redaguoja: Rita Kavoliėnė
Menžiagą siūsti: 1938 S. 48th Ct., Cicero, Ill.

2 METAI

NR. 39 (68)

KUDIRKOS EPOCHOS ŽENKLAI

VYTAUTAS KAVOLIS

Aušra plyšo*) Basanavičiaus romantikos ir šliupo revoliuciskumo neišsprendžiamos dialektikos įtampoe, grėsusioje suskaldyti ir visą atgimstančios tautos judėjimą, ir 1886 metais sustojo ėjusi. Bet be laikraščio — šios pagrindinės masių komunikacijos priemonės — vis gausėją lietuviški inteligentai jau išsiversti nebegali, nors carinė valdžia lietuviškąją spaudą ir draudžia, o ją ir Prūsijos kontrabandos keliu įsivežančius persekioja. 1888 metais Varšuvoje susibūrę kekiolika lietuvių studentų nutaria, kad reikią naujo laikraščio, tarnausiančio visiems lietuviams ir sprėsiančio realius jų gyvenimo klausimus. Vienas, gal iš patriotizmo, veda pasituringą lenkę ir laikraštį finansuoja. *Vincas Kudirka* laiko medicinos baigiamuosius egzaminus ir laikraštį redaguoja laisvalaikium, sirgdamas džiova. Pirmajame numeryje deklaruoja: "Išmokinti Lietuvius lietuviškai mislyti, išjudinti ir sutraukti juos į darbą... pakelti dvasišką ir medžiagišką Lietuvos būtį, nukrešti nuo lietuvių nesuprantamą lipumą prie svetimų tautų, uždegti širdyje brolių nors mažą kibirkstėlę meilės tėvynės — tai yra mūsų misija, tai užduotė 'Varpo'."

Vincas Kudirka tampa *Varpo* žurnalo lemiacija dvasia. Jisai savotiškai sintetizuoja šliupą su Basanavičiumi, atmesdamas jų kraštutinumus ir, kas lieka, sujungdamas į pozityvaus kasdieninio darbo programą. Prieš šliupą polemizuodamas, *Varpo* bendradarbis Šernas-Adamaitis išreiškia nuomonę, kurią ir Kudirka atstovavo ir kuri išvis buvo būdinga kraštutinumų vengiančiam, liberaliam varpininkų sąjūdžiui: "Mes norime tarnauti Lietuvai tokiai, kokia ji šiandien yra, o ne griaujant, daryti ją tokia, dėl kurios galėtume turėti savo asabiškas simpatijas, nes Lietuvos, kokia ji nebūtų, nors jos idealai ir neatsakytų mūsų asmeniškiesiems idealams, reikalai ir nauda jos kiekvienam lietuviui turi būti brangesni už pažiūras vienstovių žmonių arba ir smulkių krūvelių." (*Varpas*, 1889 m. 2 nr., 23 psl.). Griežtos programos varpininkai neturi ir dėl to bando ir priima, šiek tiek ne-

*) "Varpo" septyniadesimtmetį prisimenant, — ištrauka iš 1938 m. Detroitėje įvykusiame studentų santarčių suvažiavime skaitytos paskaitos "Lietuvių tautinis sąmoningumas istorijos tėkmėje".

nuosekliai, įvairius skirtingus receptus. Nuo Valančiaus konservatizmo varpininkų liberalizmas skiriasi tuo, kad naujųjų laikų įnašai jau aiškiai priimami lietuviškojon tradicijon, nors visada ir mėginami suderinti su paveldėtoju. Kaip tik dėl to, kad įgalinus šią sintezę, ir vengiama kraštutinumų.

Kudirka (labiau už kitus varpininkus) neatsiskiria griežtai ir nuo romantikų. Juk ir jo sukurtame Lietuvos himne iš praities stiprybė semiamą. Tačiau tuoj pat pasakoma ir kuriam tikslui šioji stiprybė semtina: "*Tegul dirba Tavo naudai ir žmonių gėrybei*". Tautos meilė reikština jai naudingais, konkrečiais kasdienybės darbais; ir šiems darbams įvykdyti reikia realistiškai susiorganizuoti. Tai ir yra pagrindinis varpininkų įnašas lietuvių tautinio susipratimo turinimui. (Organizacijos pradinius liaudies patirtyje, žinoma, buvo Katalikų Bažnyčia su savo brolijomis, Valančiaus išplėstomis į masinį blai-vybės sąjūdį. Valančius pirmasis platesniu mastu organizavo ir knygų kontrabandą. Bet varpininkai kuria tautinės organizacijos tipą. Aušrininkai bus dar buvę greičiau privačių žmonių susitikimais, negu organizacija. Varpininkų ji jau aiškiai turima, nors ir negausi).

Su *Varpu* atgimstanti lietuvių tauta — per savąją, iš liaudies kilusią inteligentią — bus pagaliau suradusi sąlytį su tuometine vakarų Europa ir įsijungusi į jos politinį ir socialinį vyksmą. Šimtmečiais buvusi "ir tamsi, ir juoda", o svarbiausia, pasyvi, Lietuva dabar pradeda savyje atspindėti svarbesniąsias vakarų Europos idėjas, ima dalyvauti tarptautiniuose sąjūdžiuose, tampa politiškai pilnametė. Išsimokslinusi ar mokslus einanti jaunuomenė buvo šių europinių įtakų (iš kurių išsivystė mūsų visuomenės ideologinė diferenciacija) perdavėja, laikraštis — jų veiklos pagrindinė priemonė. Šioji per laikraščius kalbanti akademinei jaunuomenė buvo lietuvių tautinio atgimimo aktyvūs elementai ir tuometinių tautai aktualių uždavinių sprendėja. (Tai ir yra tikroji lietuvių akademine tradicija).

Varpininkų įtakoje susiformuoja vėliau visoje atgimstančioje tautoje išivyravusi globalinė lietuviškosios problemos samprata: *visa yra reika-*

linga lietuvių tautai, kuomi egzistuoja ir kiekviena kita kultūrinė tauta, ir visa tai turi būti lietuvių pastangomis sukurti. Ūkio tobulinimas, prekybos ir pramonės organizavimas, politinis veikimas, lietuvių mokymas, kad būtų inteligentams iš ko žmonas vesti, eilių rašymo taisyklės, muzikos komponavimas, muziejų steigimas, o visų pirma — knygos ir laikraščiai. Visa reikėjo pradėti nuo pradžios, norint lietuvių tautą, pasilikusią dar gana viduramžiškam kultūriniam lygyje, per keletą dešimtų metų atvesti į devynioliktojo šimtmečio tautų bendruomenę pilnateisium narium.

Ir viskas buvo tų pačių žmonių — devynioliktojo amžiaus gale greičiau dešimtimis negu šimtais skaičiuojamų — daroma. Medicinos daktarai rašė lietuvių kalbos gramatikas, kurioms studijuoti vidurinių mokyklų mokiniai burdavosi į slaptas kuopeles, gramatikas hektografu nusimultiplikavę. Teisėjai kaimo žmonėms kluonuose vaidino komedijas, kad per jas perduotų tautinės ir socialinės apšvietos kibirkštį. Basanavičius gydė bulgarus ir mokėjo Aušros sąskaitas (o Bruožis — vokiečius ir *Varpo*); Petras Vileišis statė Rusijoje tiltus, ir iš savo ūdarbio leido dešimtimis savo paties, ar jo užsakymu parašytas, knyguotes, o pagaliau ir pirmąją lietuvišką *Vilniaus Žinių* dienraštį. Atsiradus Lietuvoje socialistams, varpininkai jiems padeda slaptai iš Vokietijos įsigabenti savo literatūrą, tikėdamiesi, kad socialistai atlietuvinis Vilniaus darbininkiją. Socialistų steigėjas Andrius Domaševičius, "nors ir tikiybini indiferentas", aktyviai dalyvauja kovoje už išgavimą Vilniaus lietuviams šv. Mikalojaus bažnyčios, o, ją laimėjus, gieda jos bažnytiniam chore. Nuo varpininkų atskilęs Tumas-Vaižgantas judina tauton kunigiją. (Jo paties žodžiais, *Tėvynės Sargo* 1900 m. 12 nr., tuometinė "Lietuvos kunigija su mažomis išimtimis yra užsiėmusi grynais tikiškais dalykais, arba — ant nelaimės visai nieku neužiėmusi. Tautiškas judėjimas sulig ja — tai nuodėmė, separatizmas, veisimas neapykantos, skaldymas bendrijos dalies...").

Turtingesnieji papirkinėja caro valdininkus, kad leistų lietuviškąją spaudą; gudresnieji kitiems valdininkams kelia bylas, kad teismo keliu juos priverstų lietuviškąją spaudą gražinti; iškalbingesnieji rašo valdžiai peticijas. O iš viso per keturiasdešimt spaudos draudimo metų Prūsijoje išspausdinama ir Lietuvos nelegaliai įgabena vidutiniškai po 140,000 egzempliorių lietuviškų knygų kasmet, skaitant ir metinį laikraščio komplektą už knygą. Tvirtinama, kad netoli pusės šių knygų

Lietuvoje paskleidęs savo privačia iniciatyva ir pastangomis vienas žmogus — ūkininkas Jurgis Bielinis, savo ūkį palikęs žmonai tvarkyti ir kartais, knygas platindamas ir policijos persekiojamas, per kelis metus namo negrįždavęs, (Tautinio atgimimo gadinėje būta nuostabių žmonių. Sakysime, prezidento Griniaus pirmoji žmona, vėliau bolševikų nužudyta, Joana Pavalkytė-Grinienė ne tik pati gabenė draudžiamąją spaudą, organizavo vaidinimus ir chorų, demonstracijas prieš lenkinimą, slapstė ir į užsienį gabenė politinius kalinius, papirkinėdama kalėjimo psichiatrius, kad anuos pripažintų ligonimis, steigė draugijas ir mokyklas, bet netgi mėgino suorganizuoti 111 Dono pėstininkų pulko kareivius sukilmui prieš caro valdžią!)

Reikia pabrėžti, kad lietuvių tautinis atgimimas maitinosi ne vien iš grynai nacionalinių, bet ir iš visuotinių moralinių šaltinių, tuo užspausdamas savotišką antspaudą lietuviškajam nacionalizmui, pasidariusiam skirtingu, sakysime, nuo vokiškojo. Vincas Kudirka Lietuvos himne pageidauja: "*Tegul Tavo vaikai eina vien takais dorybės...*" Kurios gi kitos tautos nacionaliniame himne rasime šitaip išreikštą visuotinę, niekieno neišskiriančios ir niekieno krauju nesišaukiančios, moralybės reikalavimą, ne vien didžiavimąsi *savąja* plėvėsujančia vėliava, ar *savąja karaliumi*? Kudirka tęsia savo mintį ir toliau: "*Tegul dirba Tavo naudai ir žmonių*" — vadinasi, turbūt, žmonių — "gėrybei". Dorybė ir žmoniškumas buvo lietuvių tautinio atgimimo neišskiriamai motyvai ir inspiracijos šaltiniai, kreipę tuometinių patriotų dėmesį į per tautiškumą išreikštiną visuotinį humanizmą. Galbūt, šis humanizmas nacionalizme sietinas su lietuvių istorijoje prieš krikščionybės įvedimą reiškusiusiu religiniu tolerantiškumu, su vėlesnio religinio fanatizmo kur kas švelnesnėmis, kaip vakarų Europoje, formomis, ir su modernaus anti-semitizmo paviršutiniškumu — su kažkuo specifišku lietuvių tautiniame charakteryje, kaip jis istorijoje atsiskleidžia.

Į VYKIAI

— Prieš dvidešimt metų, spalio mėnesį, Lietuvos buvo įvesta sovietų kariuomenė. Laikydama, kad nuo to momento prasidėjo lietuvių tautos kova už laisvę, Lietuvos Studentų Santara ateinančiuosius savo veiklos metus skelbia *Laisvės Kovos Dvidešimtmečio metais*. Jų tikslas — peržvelgti ir įvertinti ligšiolinę kovą dėl laisvės, jos atsiekimus ir klaidas, tiksliai suvokti dabarties sąlygas ir galimybes ir paieškoti joms geriausiai atitinkančius tolimesnės — jei reikės, net antro dvi-

(Tęsinsys 7-me pusl.)

(Tęsinys iš 6-to pusl.)

dešimtmečio — kovos metodus. Tikimasi ir platesnę visuomenę įsijungiant į Laisvės Kovos Dvidešimtmečio Metus.

— *Detroito suvažiavime*, įvykstančiame spalio 17—18 d. d. McGregor Memorial Hall, Wayne universitete, Laisvės Kovos Dvidešimtmečio Metai bus atidaryti *Karolio Drungos* paskaita "20 metų lietuviškajai rezistencijai". Ši paskaita bus vieša, ir į ją Detroito visuomenę kviečiama atsilankyti spalio 18 d., sekmadienį. Kita suvažiavimo programa, ir tikslinės informacijos, bus praneštos vėliau. (Architektų dėmesiui galima pridurti, kad McGregor Memorial Hall laikoma vienu iš moderniosios architektūros didžiųjų puošmenų, ir joje suvažiavimas žada būti tikrai patrauklus).

— *Naujon Detroito* Studentų Santaros skyriaus valdybą išrinkti — pirmininke *Bronė Badikonytė*, vice-pirmininku — *Algis Bliūdžius*, išdininku — *Algis Juška*, sekretorėmis *Liucija Mingėlaitė* ir *Aušra Vaičiūnaitė*. Valdybai labiausia būdinga žymė yra jaunystė ir, kaip žinančių, tvirtinama, dinamiškas veržlumas.

— *Gabrielius Gedvila*, naujosios Studentų Santaros centro valdybos vice-pirmininkas, lankė New Yorko ir Detroito skyrius, supažindindamas juos su veiklos užsimojimais.

— *Smarkiųjų naują* valdybą išsirinko ir New Yorko Studentų Santaros skyrius: pirmininke *Daiivą Audėnaitę*, vice-pirmininke *Kristiną Škėmaitę*, išdininku — *Juliją Maldutį*, sekretore *Aldoną Simutytę* ir nare *Danutę Statkutę*.

— *Anatolijus Butas*, pereinamais metais buvęs New Yorko skyriaus pirmininku, šiemet pakviestas įgalotiniu visiems Rytiniams pakraščiams.

— *"Metmenų"* žurnalo finansinių reikalų tvarkymą perėmė filisteris *Horstas Žibas*. Norintieji žurnalą užsiprenumeruoti (4 dol. už keturis numerius, 10 dolerių — Garbės Prenumerata), prašomi savo mokesčių bei aukas siųsti šiuo adresu: H. Žibas, 7377 No. Winchester, Chicago 26, Ill.

— *Jurgis Sapkus* dalyvauja grupinėje parodoje, vykstančioje nuo spalio 5 d. iki lapkričio 14 d. chicagiškėje Harry A. Lund galerijoje.

— *Santariėčių dailės* sekcijos (Chicagoje) susirinkimas įvyks šį sekmadienį, spalio 11 d. Norintieji dalyvauti prašomi skambinti Vandai Gegevičiūtei, TO 3-8206.

— *Pereitą savaitę*, "Mūsų Žingsnius" bespausdinant, įvyko negyvenimiška sintezė: išsispausdino, kad į Studentų Sąjungos Detroito skyriaus valdybą išrinkta Jūratė Šetakas, o turi būti: Jūratė Seputaitė ir Jonas Sostakas.

Pasveikink savo draugus per "Naujienas".

7 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, OCTOBER 10, 1959

Spaudos naujienos

— NIDA Anglijoje išleido Fabijono Neveravičiaus istorinio romano "Blaškomos liepsnos" antrąją dalį. 320 puslapių, gražiai atliktas spaudos darbas.

— Okupuotoje Lietuvoje išleista knygelė "Medicinos daktarų disertacijos, apgintos arba pripažintos Vilniaus Universitete 1793—1842 metais". Istorinius duomenis surinko ir spaudai paruošė prie Vilniaus Universiteto dirbantieji studentai.

— Vaclovo Biržiškos paruošta ir Lietuvoje išleista "Lietuvių bibliografija" jau yra reatas dalykas Lietuvoje. Net universitetuose dirbantieji specialistai negali ja pasinaudoti. Okupantams dirbantieji specialistai net spaudoje kalba apie "Lietuvių bibliografiją", bet jokių būdu neužsimena apie Vaclovą Biržišką, tos bibliografijos autorių.

— Vilniuje ruošiamą pilną rašytojos Julijos Žemaitės-Zymantienės raštų bibliografiją. Abejojama, ar jona bus sudėti tie rašiniai, kuriuose Žemaitė labai aštriai kritikavo bolševikus ir jų vartojamus prievartos metodus.

— Išėjo NIDOS "Rinktinė" Nr. 4. Anglijoje leidžiama "Rinktinė", kaip žinome, pakartoja spaudoje pasirodžiusius ir Lietuvos praeitį liečiančius straipsnius. Čia suminėtame numeryje iš "Naujienų" perspausdinti šie straipsniai: 1. Dr. P. Grigaičio "Susitikimas su Dr. V. Kudirka", 2. Dr. K. Drangelio "Lietuvos Laisvės Varpas" ir 3. A. Kėlmučio "Vilniuje tarp didžiųjų".

— Rašytojas V. Mykolaitis-Putinas Lietuvoje rusų leidžiamoje spaudoje pareiškė savo nustebimą, kaip poetas B. Pasternakas, "40 metų gyvenęs tarybinėje santvarkoje, galėjo nieko nematyti, nieko nesuprasti, nepergalvoti ir, pagaliau, prieiti prie tokio liūdno fakto". Liūdnu faktu Putinas vadina "Daktaro Živago" parašymą ir sutikimą priimti Nobelio premiją. Savo nustebimą rašytojas Putinas baigia nuomone, kad B. Pasternako "pašalinimas iš tarybinių rašytojų organizacijos eilių yra visiškai teisingas".

— Lietuvoje išleisti keturi tomai rusų literato ir publicisto Aleksandro I. Gerceno "Praeitis ir godos". Knygas lietuviškai vertė Pr. Povilaitis.

— Liūnė Janušytė išvertė Ilfo ir Petrovo "Kaip buvo gaminamas Robinzonas". Išleista knyga yra 416 puslapių.

— Maskvoje išleista Liūnės Janušytės komedija "Trys sekmadieniai". Maskvoje išleista knyga, aišku, yra rusų kalba.

— Lietuvoje rusai leidžia "Spaudos metraštį", kuriame sužymi visus okupuotoje Lietuvoje išleistus svarbesnius straipsnius. Tai yra mėnesinis leidinys, skiriamas vien tikta ištikimiams spaudos darbi-

nikomams. Okupacijos pradžioje buvo leidžiamas "Knygų metraštis" ir "Žurnalų ir laikraščių straipsnių metraštis", bet dabar viskas sulieta į vieną mėnesinį "Spaudos metraštį". Šiame metraštyje sužymėti visi spausdiniai, išėję Lietuvoje, Rusijoje ir Raudonosios Armijos okupuotuose kraštuose.

— Okupantų skirti tarnautojai jau suregistravo visas knygas, straipsnius ir rašinius, išėjusius Lietuvoje nuo 1940 metų, t. y. nuo rusų okupacijos.

— Prie Respublikinės Bibliotekos yra sudaryta speciali žvalgybinė komisija, kuri nustato, kurias knygas, žurnalus ir net straipsnius gali perskaityti okupantams tarnaujantieji įvairūs pareigūnai. Ji taip pat pataria, kurias knygas uždrausti ir apie kurias nieko negalima užsiminti. Ši komisija vadinasi Rekomendacinė Komisija. Ji pataria okupantams, kas daryti su naujai išėjusiomis ir išgytomis knygomis. Kai kurios knygos rekomenduojamos gerai įrišti, užantspauduoti ir neatplėšti 30 metų laikotarpyje. Kitas knygas leidžia tikta kai kuriems asmenims perskaityti.

— Vadinamasis Lietuvių

Kalbos ir Literatūros Institutas gavo įsakymą pradėti rinkti medžiagą lietuvių literatūros bibliografijai.

— Grigas ir Jonynas paruošė spaudai, o Valstybinė leidykla išleido "Patarles ir priežodžius". Šiam savo leidiniui jiedu daugiausia naudojo 1934 metais prof. Vinco Krėvės išleistus "Patarlių ir priežodžių" tomus.

— Prof. Vladas Stanka parašė ir "Novoje Ruskoje Slovo" atkarpoje atspausdino įdomų rašinį apie "Milijonus ir trilijonus".

EWING
SKALBYKLA ir VALYKLA

NAUJA VADOVYBĖ IR
NAUJI DARBININKAI

Augusta Krause, vedėja ir sav.

- 20 SKALBIAMŪJŲ
- 3 DŽIOVINTUVAI
- 2 VALYTUVAI

Pagal pageidavimą baltiniai gali būti galutinai sutvarkyti.

**VIENGUNGIŲ PAKIETAI
MŪSŲ SPECIALYBĖ**

Rūbų valykla veikia 24 valandas.

VELTUI PAIMAM IR PRISTATOM

Atdara 6 dienas savaitėje
8 val. ryto iki 6 val. vakaro.

10106 1/2 EWING AVE.
CHICAGO 17, ILL.

Tel.: RE 4-0892

RICHARD R. RUMČIKAS
Lietuvis Aliejaus Išvežiotojas
3735 W. 59th ST. CHICAGO 29, ILL.

Pataria pirkti pas jį geriausią aliejų savo pečiams, furnisams ir įvairiems šildytuvams. Susidarykite reikalingas atsargas dabar, kad šalčių metu nebūtų rūpesčių. Jis parūpins pilną pečių ir furnisų aptarnavimą. Būtinam reikalui esant — pristatome ir sekmadienį.

Telefonuokite šiandien:
LU dlow 2-7150

**SPECIALUS
IŠPARDAVIMAS**

SIEGLER gazo ir alyvos,
MOORES ir MONOGRAM
pečiai — nuo \$6995

Specialus 2 pc. parlor, miegamų, sudedamų televizijų setų išpardavimas, vartotos skalbiamos mašinos po \$29.95

Turime didžiausią pasirinkimą įvairiausių rakandų, televizijų, elektros vėsinėjų, lempų, radijos ir kitų namų apyvokos priemonių.

F. A. RAUDONIS ir N. BERTULIS, Sav.

ROOSEVELT FURNITURE CO.
2310 W. Roosevelt Road Tel.: SEeley 3-4711
Atdara pirmad. ir ketv. 9—9 val., kitomis dienomis 9—6., sekm. 11—5.

Save by Mail ...

POSTAGE PAID BOTH WAYS

DIVIDEND PER YEAR
DIVIDENDS PAID OR
COMPOUNDED EVERY MONTH

**FIRST CAPITOL
SAVINGS & Loan Assn.**

TOWER BUILDING
EAST BALTIMORE STREET
BALTIMORE 2, MD.

Open Your ACCOUNT NOW!
Write for Free Information

Please send free booklet Dept. N

Name
Address
City State.....

MENO ŽINIOS

Tvarko MIKAS ŠILEIKIS

Šešių dailininkų meno paroda

MURINAS

PORTRETAS

Sio mėn. 24 d. Čiurlionio Galerijoje Chicagoje atidaro pirmą rudeninę šešių dailininkų meno parodą. Dalyvauja skulptorius Aleksandras Marčiulionis, keramikos menininkė Eleonora Marčiulionienė, Balys Milaknis — skulptorius, Bronius Murinas — akvarelistas - tapytojas, Jadvyga Paukštienė — tapytoja ir Povilas Kaupas, taip pat tapytojas.

Menas kelia susidomėjimą tauta, jos kultūra bei valstybe, nes menas greičiau pasklinda visuomenėje, kaip bet kuri kita kultūrinė priemonė. Be to, menas yra žmogaus dvasios išraiška, kuri plinta pačiai tautai sąmoningai arba nesąmoningai bendradarbiaujant, atseit, menas turi vystytis ir bręsti pačioje tautoje. Tautos vaikai kuria naujas idėjas, kurios ilgai trunka susikristalizuoti, subręsti ir būti pripažintomis visuomenėje. Ne visas menas ir ne visada iš kart priimamas išskėstomis rankomis. Nauji dalykai eiliniam piliečiui pasirodo vulgariški, keisti, tik dėl to, kad jie yra

nauji, ligi šiol nematyti.

Šioje grupinėje parodoje mūsų visuomenė turės progos pastudijuoti kiekvieno dailininko kūrybą paskirai ir susidaryti savo išvadą. Savo pajėgumu visi šeši menininkai yra gerai atsirekomendavę kitataučių meno parodose.

Bronius Murinas

tapytojas, akvarelistas, baigė Kauno Meno mokyklos tapybos studiją 1929 m. Po to trejus metus mokytavo Kauno aukštesniosiose mokyklose. Meno studijoms pagilinti nuo 1932 iki 1935 m. išvyko į Paryžių, kur įsigijo diplomą. Grįžęs iš užsienio, buvo pakviestas vyr. lektorium į Klaipėdos, o vėliau į Vilniaus Pedagoginį Institutą, kur išbuvo iki 1944 metų. Yra parašęs ir išleidęs kelias pradžios mokyklai pritaikytas knygas.

Lietuvoje priklausė Lietuvos Dailininkų Sąjūdiui ir dalyvavo beveik visose jos ruošose parodose. Lietuvoje, Vokietijoje ir Chicagoje buvo suruošęs kelias savo individualines meno parodas. Chicagoje dalyvavo lietuvių ir amerikie-

čių dailininkų grupinėse parodose. Priklauso kelioms amerikiečių dailininkų sąjungoms. Už savo kūrinius parodose yra gavęs tris pirmąsias premijas ir vieną antrąją "All-Illinois Society of Fine Arts" ir "Maywood Arts Club".

Dailininkas yra impresionistas. Jo vėlesnėje kūryboje prasiskleidžia naujas dekoratyvus elementas tuose pačiuose motyvuose — gamtovaizduose, naturmorte ir pan.

SURADO PAVOGTUS PAVEIKSLUS

Toronto Meno galerija prieš kiek laiko buvo apvogta. Iš ten buvo paimti (iš rėmų išpiauti) šeši milijono dolerių vertės senameistrių kūriniai: du Rembrandt'o, du Frans Hals, Rubenso ir Renoir, patys geriausieji šios galerijos meno šedevrai. Rugsėjo 14 d. vagys, prieš uždarant galeriją pasislėpė viduje ir padarė didelio nuostolio. Apdrauda nepadengė pilnos meno kūrinių kainos.

Praėjusį šeštadienį Toronto policijai buvo pranešta, kad pavogtieji paveikslo esą paslėpti viename garaže. Policija mano, kad vagys išsigando ir grobį paliko nerakintame garaže. Parduoti šių meno brangenybių, aišku, negalėjo, nes vagys greit patektų į policijos rankas.

Galerijos kuratorius Martin Baldwin, apžiūrėjęs paveikslus, kurie buvo susukti į volus ir įvynioti į storą popierių, rado, kad jų dimensija žymiai sumažės, nes išpiovinimas nelygus. Be to, paveikslo apibraižyti ir įlaužti.

Kaip ten bebūtų, galerija džiaugiasi juos atgavusi.

"GEODEZINĖ ARCHITEKTŪRA"

Moderniojo meno muziejuje New Yorke yra Buckminster Fuller "Geodezinės architektūros" planai ir projektai, kurie įveda visai naujų problemų moderniosios architektūros studijose. Pasak p. Fuller, ateities architektūra bus visiškai skirtinga nuo dabartinės, kad ir moderniosios statybos. Dėžių sistema išnyksianti. Moderniam žmogui visiškai nereikės iš namo į namą landžioti, kuomet bus galima ir automobiliu važiuoti po stogą. Geodezinis duomas ir oktetinės sistemos erdvės ramsčiai leis pastatą statyti nors iki mėnulio. Ištasas miestas galės būti pastatytas "Geodezinių duomų" principu. Taip, bet ligi to reikės dar daug kliūčių nugalėti.

KERAMIKOS PARODA

Nuo spalio pradžios Chicago bibliotekos patalpose (Randolph ir Michigan ave.) prasižėję Leah Balsham keramikos darbų paroda. Puikūs šočiai, lėkštės, dubenys ir daug įvairios meniškios keramikos kūrinių.

10 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, OCTOBER 10, 1959

(Tęsinys iš 4-to pusl.)

suausti vaizdų juostoje, — atsakas priklauso literatūros bei meno žinovams.

Čia pateiktos dramoje sukrautų minčių nuotrupos žadina mus visapusiškai apžvelgti ir vertinti partizanų sąjūdį. Bet kartu tas vertinimas įvykių bei žmonių veiksmų silpnina jausmus, kuriuos tie veiksmai yra sukėlę sieloje.

PERKRAUSTYMAI
MOVING
Leidimai — Pilna apdrauda
ŽEMA KAINA
R. SERENAS
2047 W. 67th Pl. WAlbrook 5-9063

Nauja motis ir rabetės atnaujina
viltį kenčiantiems nuo

Arthritis - Rheumatism

Ši nauja kombinacija, AMERPOL skubiai palengvina sanarių uždegimo sukeltą skausmą, paraudimą ir sumažina skaudančių raiščių sutinimą, kuri sukelia arthritį ir reumatizmą. Mostis, 98c. Tabletės \$3.50 pas jusų vaistininką.

IŠ TOLI AR IŠ ARTI PIGIAI

PERKRAUSTAU (MOVING)

BALDUS IR ĮVAIRIUS DAIKTUS
Perkraustymas saugus, greitas ir tvarkingas. Viskas apdrausta.

ANTANAS VILIMAS

3415 So. Lituanica Ave.
CHICAGO, ILLINOIS
Tel.: FRontier 6-1882

GRADINSKAS

1960 METŲ TV APARATAI
išsimokėtina. — Primum senus.
RADJAI, FONOGRAFAI,
VOKISKI APARATAI.
PARDAVIMAS IR TAIŠYMAS.
J. G. Television Co., 2512 W. 47 St.
FRontier 6-1998
Atdara kasdien. Sekmad. uždaryta.

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ

Pristatymas greitas ir garantuotas. Pas mus galima pirkti medžiagų, laikrodžių, odos, parkerių ir t. t.

OVERSEAS CARGO COMPANY

514 W. PERSHING RD.
Chicago, Ill. Tel. OA 4-9079.
Vedėjas P. Nedzinskas

SOPHIE BARCUS

RADIJO VALANDA

Visi programai iš WOPA,
1490 kil. AM 102-7 FM

Kasdien: nuo pirmadienio iki
penktadienio 10—11 val. ryto

Šeštadienį ir sekmadienį
nuo 8:30 iki 9:30 v. ryto
VAKARUSKOS: pirmad. 7 val. v.

Tel.: HEmlock 4-2413

7159 S. MAPLEWOOD AVE.
Chicago 29, Illinois

Pasveikink savo draugus
per "Naujienas".

Blaškomy liepsnų proga

Londono Nidos klubo išleisto Fabijono Neveravičiaus parašyto istorinės buities romano "Blaškos liepsnos" proga yra kas šnektelti.

Mūsuose istorinis romanas retenybė. Ir tai neatsitiktina. Ypač istorinės buities romano rašymas reikalauja daugiau laiko ir darbo. Jei norima praeities dailiosios raštijos forma teisingai pavaizduoti, tenka su tos praeities įvairiais dokumentais ir kita medžiaga susipažinti. Yra būtina iš dabarties išsinti ir praeityje paskęsti. Pasinerti visa sava būseną, kad su ta praeitimi sutapti — į ją pažvelgti ne dabarties akimis.

O kaip čia toje praeityje rausiesi, jei dabartis įkyriai lipa ant kulnų ir verčia ją gyventi. Gi kovinga ir maištinga mūsų tautos praeitis! Štai pereitame šimtmetyje Lietuvos žmonėms teko tris didesnius visuomeninius ir politinius sukurius-sukilimus pakelti. Dar gerai nespėjo ataušti sukeltos liepsnos (1794—1796 m. Lietuvos - Lenkijos valstybės padalinimo kovos), o štai 1812 m. birželio mėn. Prancūzijos Napoleono karo žygis per Lietuvą į Rusiją. Ir tas žygis tylo mis nepraėjo. Lietuvos atitinkami gyventojų sluoksniai dėjo pastangas ta proga atstatyti Lietuvos valstybę. Iš per Lietuvą žygiuojančios Prancūzijos kariuomenės vadovybės buvo gautas atitinkamas pritarimas. Deja, teko ūmai skaudžiai nusivilti ir aukos buvo neišvengiamos. Ir vėl, dar tų pastangų žaidzoms tinkamai neužgijus, 1831 m. balandžio 16 d. sukyla Vilniaus gyventojai prieš rusus okupantus. Ir šios pastangos nusikratyti maskolių jungo stipria banga nusisaukė visą Lietuvą. Jos gyventojai nepasiliko Vilniaus sukilimui abejingi. Ir vėl naujos aukos gyvybėmis ir turtais. Ir štai savo apimtimi platesnis ir savo siekimais ryškesnis 1863 m. Lietuvos sukilimas. Jo padariniai žymiai skaudesni. Tūkstančiai sąmoningųjų, apsišvietusių lietuvių buvo ištremti Sibiran ar į kitas Rusijos vietas, jau nekalbant apie to sukilimo metu žuvusius ir pakartus. Buvo uždarytos visos iki tol veikusios Lietuvoje vidurinės mokyklos — Kėdainiuose, Panevėžyje, Krašiuose ir kitur. Visi lietuviai mokytojai atleisti iš pareigų ir jų vieton paskirti rusai. Nau-

jai kaip kur atidarytose mokyklose įvedama dėstomoji visų mokomų dalykų rusų kalba. Visur miestuose pradėta steigti pravoslavų cerkvės, o kai kurie iki tol veikusieji katalikų vienuolynai atimami ir perduodami pravoslavams. Lietuvos aukštojo mokslo židinys, Vilniaus universitetas uždaromas. Daug žemių atimama ir Lietuvos žemvaldžių ir jos perleidžiamos rusams atėjūnams. 1896 m. lietuviams buvo apskunkinta teisė žemę įsigyti. O dar prieš tai, iki tol istorijoje nežinomas toks įvykis, kaip lietuviams savo spaudos uždraudimas.

O štai persiritus į šį gyvenamą šimtmetį, 1905—6 metų Lietuvos sukilimas tikslu nusikratyti Rusijos okupantų. Ir vėl didi pabaisa, 1914 m. rudenio pirmojo pasaulinio karo pradžia. Per Lietuvą žygiuoja ir ją alina dvi kariaujančios armijos — Rusijos ir Vokietijos. Ir dar karo sukuriams galutinai neišblėsus, pakartotinas Lietuvos gyventojų 1918—19 m. sukilimas, ir šiuo kartu Lietuva iš jo išėina laimėjusi savo nepriklausomybę — atstatė savo valstybinį gyvenimą.

Taigi, per pusantro šimto metų Lietuvos protaujantiems gyventojams sukuriuojanti dabartis vis lipo ant kulnų, neduodama tinkamai atsikvėpti ir į praeitį dirstelti. Dirstelti atsidėjus tikslu ją pakilnoti ir jaunoms ir ateinančioms kartoms ją pavaizduoti garsais, spalvomis, spaudoje įvairiomis formomis aprašyti. Kad ir beveik nebuvo kam to darbo imtis!

Visi per tą laiko tarpsnį praūžusieji įvykiai gerokai nugriebė mūsų šviesuomenę Čeka ne su Leninu atsirado. Ji kartu žygiavo su rusų generolais Suvorovu, Kutuzovu, Muravjovu ir kitais panašiais. Sniečkai, paleckiai taip pat ne šių dienų padaras. Tai poniatovskių, kasokovskių išdavių smaguriautojų lepūnelių tik palikuonys. Jie talkininkavo ir talkininkauja lietuvių tautos nuskurdinimui.

Neatsitiktina, kad žemaitis iš Nemačkėčių, Fabijonas Neveravičius, susimetė į praeitį tikslu jos istorinę buitį gražioje raštijos formoje pavaizduoti. Žemaitijoje gyviau yra užsilikę tos praeities pėdsakai. Tų nueitų metų takai ten nėra storesniais klodais

žmonių atsiminimuose nukloti. Mūsų praeities žymesnieji veikėjai buvo kilme bajorai. Žemaitijoje bajorija nebuvo taip išblaškyta ir sunaikinta, kaip kitose Lietuvos vietose, ypač Znavykijoje ir Kapsijoje. Tai žemaičiuos gyvenimo dulkės galutinai nenukloję tos praeities. Ir tos Žemaitijos atstovas F. Neveravičius savą kūrybą iš dalies pasuko į praeitį — iš jos semia temas. Aplinka veikia.

Štai 1936 m. jis pasirodo su istorinės buities romanu "Blaškos liepsnos" — 1794 m. ir vėlesnių metų Lietuvos-Lenkijos padalinimo kovų vaizdai ir kaimiečių bei bajorų buitis; 1937 m. jo naujas romanas "Erškėčiai" 1831 m. Lietuvos sukilimo romanas; 1936 m. lenkų rašytojo Zeromskio "Nuodėmės istorija" vertimas ir 1939 m. už W. S. Raymond "Kaimiečių" vertimą PEN-Klubo Varšuvoje premijos gavimas. Be šių, čia išvardintų kūrinių, jis yra ir daugiau parašęs. Ir štai dabar NIDOS klubas Londone pakartotinai išleido du tomu "Blaškos liepsnos". Gyvai, vaizdžiai, kiek "žemaičiuojant" parašytas iš praeities romanas. Kai dabar Lietuva pakartotinai okupantų varginama, "Blaškos liepsnos" ypač patraukliai skaitomos, nes anoji Lietuvos valstybės okupacija daug turi panašumo ir į šių dienų gyvenamą okupaciją Lietuvoje.

F. Neveravičius yra vienas iš Nidos knygos klubo steigėjų. Jis gimė 1900 m. Nemačkėčių valsč., Žemaitijoje. Mokėsi šiaulių gimnazijoje. Lietuvos kovų dėl nepriklausomybės savanoris. Baigęs karo mokyklą, mokėsi Aukštuose karininkų kursuose ir Vytauto D. universitete baigė filosofij

jos skyrių Kaune. Yra atsargos kapitonas.

Jam, kaip buvusiam Lietuvos nepriklausomybės kovų savanoriui, teko pasišalinti iš Lietuvos, kai pakartotinai jo numylėta tėvų žemė buvo okupuota.

Okupacijos metais jis išvertė Levo Tolstojaus abu tomu "Ana Karenina" ir 1952 m. — G. Orwell'io — "Gyvulių ūkis". Taigi, Fabijonas Neveravičius nėra naujokas lietuvių raštijoje. J. Vlks.

RINKTINĖ

Nidos knygos klubo Londone leidžiamos "Rinktinės" išėjo Nr. 4. Šis numeris beveik visas skirtas Vincui Kudirkai. Kas apie Vincą Kudirką mūsų periodinėje spaudoje buvo rašyta, čia surinkta ir įdėta.

Gaila, kad šiuo kartu beveik nieko nesuminėta kas naujo ir vertingo pavergtoje Lietuvoje spaudoje pasirodė. O taip pat pasigendama iš Australijos ir Pietų Amerikos lietuvių spaudos įdomesnių dalykelių. Nejaugi per tą laiką, vienur ir kitur, nesuprasta kas būtų verta "Rinktinės" redakcijos dėmesio

Šiame "Rinktinės" Nr. 4 įdėti šių autorių straipsniai apie Vincą Kudirką: A. Merkelio, Dr. P. Grigaičio, K. Grigaitės ir K. Ostrausko. Dar yra Dr. J. Remeikio, J. Jakšto, Dr. K. Drangelio, Dr. J. Bielskio, O. Kriškėičiūnienės, A. Kelmučio ir kitų straipsniai. J. Vlks.

New Life Delicatessen
Namie gaminti delikatesai, maisto produktai ir šviežia mėsa.
3146 SO. HALSTED ST.
Victory 2-7666
Jonas Grinius, savininkas

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

1909

1959

STANDARD FEDERAL Chicagos stipriausioji įstaiga

Laiminga ateitis priklauso tiems, kurie taupo SAUGIAI dėl jos. Jau virš 50 metų sėkmingai tarnaujame lietuviams.

- Kodėl neskolinti iš Standard Federal, kurioje daug sutaupysite?

4%

**DABAR MOKAME
VISIEMS
TAUPYTOJAMS**

JUSTIN MACKIEWICH, President
JUSTIN MACKIEWICH JR., Manager
TURTA \$70,000,000.00
ATSARGOS \$6,000,000.00

STANDARD FEDERAL SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION
OF CHICAGO
4192 ARCHER AVE., CHICAGO 32
PHONE: Virginia 7-1141

VALANDOS: Kasdien, įskaitant šešt. nuo 9 val. ryto iki 4 val. po pietų. Ketvirtadieniais nuo 9 val. ryto iki 8 val. vak. Treč. visai neatidarama.

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULIACIJOS PROBLEMAS.

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY
8039 SO. HALSTED STREET Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAL